

Samhällskunskap

Syfte

Människor har alltid varit beroende av att samarbeta för att skapa och utveckla samhällen. I olika delar av världen står människor inför möjligheter och problem kopplade till globalisering, interkulturella relationer och hållbar samhällsutveckling. Kunskap om samhället ger oss verktyg så att vi kan orientera oss och ta ansvar för vårt handlande i en komplex värld.

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur individen och samhället påverkar varandra och vår gemensamma livsmiljö.

Undervisningen ska bidra

till att eleverna utvecklar en helhetssyn på samhällsfrågor och samhällsstrukturer. I

en sådan helhetssyn är miljömässiga, sociala, ekonomiska, rättsliga, mediala och politiska aspekter centrala.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. På så sätt ska eleverna utveckla en förståelse för andra människors levnadsvillkor, hur olika intressen och åsikter uppstår och kommer till uttryck samt hur olika aktörer försöker påverka samhällsutvecklingen.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskap om hur man söker och värderar information från olika källor. Eleverna ska få verktyg att hantera information i vardagsliv, studier och arbete. Genom undervisningen ska eleverna också få möjlighet att utveckla kunskap om hur man kritiskt granskar samhällsfrågor och samhällsstrukturer. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskap om samhällsvetenskapliga begrepp och modeller.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar en förtrogenhet med demokratiska processer och arbetssätt. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om och reflekterar över värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att forma och pröva egna ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Därigenom ska eleverna stimuleras att delta i ett öppet meningsutbyte om samhällsfrågor, med respekt för andra människors åsikter.

Genom undervisningen i ämnet samhällskunskap ska eleverna ges förutsättningar att utveckla förmågan att

- reflektera över hur individer, ~~och~~ samhällen och livsmiljöer formas, förändras och samverkar,
- analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv,
- analysera samhällsstrukturernas uppbyggnad och funktioner med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller,
- uttrycka och värdera olika ståndpunkter i samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv,
- söka information om samhället från medier och andra källor, och värdera deras relevans och trovärdighet, samt
- reflektera över demokratiska värden, principer och arbetssätt.

Centralt innehåll

Undervisningen i de samhällsorienterande ämnena ska behandla följande centrala innehåll

I årskurserna 1–3

Att leva tillsammans

- Skildringar av livet förr och nu, till exempel av familj och skola, i barnlitteratur, sånger och filmer. Minnen och berättelser berättade av människor som lever nu.
- Att flytta inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel gott och ont, rätt och orätt, kamratskap, kön och relationer.
- Normer och regler, till exempel i skola, sport och trafik.

Att leva i närområdet

- Närområdets naturgivna förutsättningar, till exempel mark, vatten och klimat, växter och djur. Hur dessa påverkar befolkningen och bebyggelsen, och hur vi påverkar naturen.
- Hemortens historia. Vad närområdets natur, platser, byggnader och vardagliga föremål kan berätta om barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor under olika perioder i jämförelse med i dag. Jägerstenålder, bondestenålder, bronsålder, järnålder, medeltid, modern tid.
- Religioner och platser för religionsutövning i närområdet.
- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, polis och skola.
- Yrken och verksamheter i närområdet.
- Pengars användning och värde. Olika exempel på betalningsformer och vad några vanliga varor och tjänster kan kosta.

Att leva i världen

- Jordgloben. Kontinenternas och världshavens lägen på jordgloben. Naturtyper, vatten och klimat i olika delar av världen. Namn och lägen på världsdelen, samt länder och platser som är betydelsefulla för eleven.
- Högtider, symboler och berättelser inom några världsreligioner, till exempel från kristendom, islam, judendom, hinduism och buddhism.
- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om livsstil, trafik, energi och matvaror. Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter. Alla människors lika värde. Demokratiska arbetssätt i skolan.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka, värdera och bearbeta olika källor: intervjuer, observationer och mätningar.
- Enkla fältstudier och observationer i närmiljön av människans användning av och påverkan på naturen och landskapet.
- Kartor och mentala kartor. Storleksrelationer och väderstreck samt rumsliga begrepp, till exempel plats, läge och gräns.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll

I årskurserna 4–6

Individer och gemenskaper

- Barns identiteter och grupp tillhörigheter. Hur människor söker och anpassar sig till olika grupper och sammanhang.

- Familjer och samlevnadsformer. Sexualitet, könsmönster och jämställdhet.
- Sociala skyddsnet för människor i olika livssituationer, till exempel kamratstödjare, Barnens rätt i samhället (BRIS) och Barnombudsmannen (BO).
- Identitet, sammanhållning och erfarenheter av integration och diskriminering bland olika minoritetsgrupper. [Sveriges urfolk samerna och de nationella minoriteterna](#) och deras särställning.

Information och kommunikation

- Medier, reklam och propaganda i vardagen. Informationsspridning, köpbudskap och opinionsbildning via olika medier. Framställningar av kön i medier och populärkultur.
- Källkritiskt förhållningssätt. Budskap, avsändare och syfte i medier och reklam.

Rättigheter och rättsskipning

- Mänskliga och demokratiska rättigheter och skyldigheter samt deras innebörd och betydelse. Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter. [Förenta Nationernas konvention om klimatförändringar](#).
- Samhällets behov av lagstiftning. Lagar, kriminalitet och påföljder.
- [Individens, organisationers och staters arbete för ett hållbart samhälle och för att skydda och bevara världens natur och ekosystem.](#)

Samhällsresurser och fördelning

- Familjeekonomi. Relationer mellan arbete, inkomst och konsumtion.
- Det offentliga ekonomien. Vad skatter är, och vad kommuner, landsting och stat använder skattepengarna till.
- Ekonomiska villkor för barn i Sverige och olika delar av världen. Orsaker till och konsekvenser av välstånd och fattigdom, [inklusive samband med tillgång till naturresurser och hållbart nyttjande av dessa.](#)

Beslutsfattande och politiska idéer

- Demokrati som ett sätt att fatta beslut och för individen att påverka.
- Politiska val och partier i Sverige. Valsystemet och regeringsbildning. Politiska skiljelinjer i aktuella politiska frågor som har betydelse för elevens livsvärld.

1 årskurserna 7–9

Individer och gemenskaper

- Ungdomars identiteter och livsstilar, utifrån till exempel socioekonomisk bakgrund, kön och sexualitet. Identitetsmarkörer inom ungdomskulturer och andra samhällsgrupper, till exempel språkbruk, kläder och musik.
- Att leva i ett mångkulturellt Sverige. Integration och segregation.
- Svenska välfärdsstrukturer och hur de fungerar. Offentligt respektive privat finansierad välfärd.

Information och kommunikation

- Mediernas roll för informationsspridning, opinionsbildning, underhållning och granskning av samhället med dess maktstrukturer.
- Mediers innehåll, nyhetsvärdering och påverkan på människors bild av omvärlden. Hur individer och grupper framställs utifrån till exempel kön, sexuell läggning och etnicitet.

Rättigheter och rättsskipning

- Demokratiska och mänskliga rättigheter och skyldigheter samt diskrimineringsgrunderna.

Etiska och demokratiska dilemman som är kopplade till dessa.

- Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Hur normer uppstår, förändras och påverkar lagstiftningen, samt hur lagar påverkar normer och värderingar i samhället.

- Individens och organisationers arbete för mänskliga rättigheter. Kränkningar av mänskliga rättigheter i Sverige och andra delar av världen.

- Internationellt miljöarbete, miljöförhandlingar och internationella miljöavtal. Förenta Nationernas konventioner om klimatförändringar och om biologisk mångfald.

- Individens, organisationers och staters arbete för ett hållbart samhälle och för att skydda och bevara världens natur och ekosystem.

Samhällsresurser och fördelning

- Ekonomiska strukturer i Sverige. Hur ekosystemen med ekosystemtjänster, naturresurserna och hushållens, företagens och det offentliga

ekonomi hänger samman. Vad förändringar i ekonomin kan ha för orsaker och få för effekter för individer, ~~och~~ grupper och ekosystem.

- Ekonomiska strukturer i världen. Hur länders och regioners naturresurser, ekosystem och ekonomier hänger

samman och förändras i en globaliserad värld.

- Att försörja sig i ett globalt samhälle. Utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap.

- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och infl ytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Politiska ideologier och utvecklandet av skiljelinjer i det svenska partiväsendet.

- Sveriges politiska system. Europeiska unionen, riksdag, regering och kommuner.

Var olika beslut fattas och hur de kan påverka individer, grupper och samhället i stort.

- Individens och gruppernas möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling.

- Europeiska unionen. Unionens syften, den inre marknaden och de fyra friheterna.

- Aktuella konflikter i världen. Samarbete och konfliktlösning med hjälp av till exempel Förenta Nationerna, internationella domstolar och konventioner.

Kunskapskrav

Progressionen i kraven gällande förmågan att reflektera över hur individer och samhällen formas, förändras och samverkar, ligger dels i hur väl eleven kan beskriva sambanden mellan faktorer som formar och förändrar individer och samhällen, dels i hur väl eleven kan problematisera hur individ och samhälle samverkar med varandra.

Progressionen i kraven gällande förmågan att analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv, utgörs av att eleven på högre nivåer granskar samhällsfrågor ur allt fler perspektiv, och tydliggör sambanden mellan orsaker och konsekvenser i alltmer sammanhängande och mångfacetterade förklaringskedjor. För de högre betygen krävs också att eleven i stigande grad kan diskutera lösningar på samhällsproblem.

Progressionen i kraven gällande förmågan att analysera samhällsstrukturernas uppbyggnad och funktioner med hjälp av samhällsvetenskapliga begrepp och modeller, handlar dels om med vilken säkerhet eleven använder begrepp och modeller, dels om hur många och hur tydliga kopplingar eleven kan göra mellan olika delar i komplexa samhällsstrukturer. På de högre betygsnivåerna för kunskapskraven gällande årskurs nio, förväntas eleven dessutom förklara samband mellan olika strukturer.

Progressionen i kraven gällande förmågan att uttrycka och värdera olika ståndpunkter

i samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv, beskriver elevens förmåga att argumentera kring olika aktörers ställningstaganden med stigande krav på allsidighet och logisk stringens.

Progressionen i kraven gällande förmågan att söka information om samhället från medier och andra källor, och värdera deras relevans och trovärdighet, belyser hur väl eleven kan använda olika typer av källor. Eleven förväntas också på de högre nivåerna göra alltmer självständiga bedömningar av källmaterialets relevans för ämnet och de aktuella frågeställningarna, liksom av dess trovärdighet.

Progressionen i kraven gällande förmågan att reflektera över demokratiska värden, principer och arbetssätt, beskriver i vilken grad eleven förstår värden, principer och arbetssätt som förknippas med demokrati. På de högre nivåerna visar eleven djup i denna förståelse genom att relatera mänskliga rättigheter och skyldigheter till moraliska och demokratiska dilemman som problematiserar demokratins gränser.

Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3

Eleven kan berätta om valda delar av hemortens historia och kan utifrån berättelser och andra framställningar ge exempel på likheter och olikheter i människors levnadsvillkor på olika platser och i olika tider. Utifrån några naturgivna förutsättningar beskriver eleven hur dessa har påverkat och påverkar människorna och bebyggelsen på hemorten. Vidare anger eleven några orsaker till att människor tvingas eller väljer att flytta samt ger exempel på konsekvenser som det kan få för dem som berörs. Eleven beskriver och ger exempel på några viktiga samhällsfunktioner och förklarar varför dessa finns. Vidare ger eleven exempel på religioner och platser för religionsutövning i närområdet samt beskriver någon högtid, symbol och central berättelse från olika världsreligioner.

Eleven berättar om och beskriver några livsfrågor utifrån egna och andras erfarenheter. Utifrån vardagliga händelser ger eleven exempel på barns rättigheter. Vidare ger eleven exempel på varför gemensamma normer och regler behövs i olika sammanhang samt beskriver vad ett demokratiskt arbetssätt är. Dessutom ger eleven exempel på hur handlingar i vardagen kan påverka miljön och ger utifrån detta förslag på sådana handlingar som kan bidra till en hållbar miljö.

Eleven kan med stöd använda olika källor, iakttä och göra mätningar i omgivningen och besvarar på olika sätt egna eller givna frågor. Vidare använder eleven tidslinjer och vardagliga tidsbegrepp för att ange händelser i tid. För att återge namn och beskriva lägen på världsdelarna, och andra för eleven betydelsefulla platser och länder, använder eleven karta, jordglob och rumsliga begrepp.

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 6

Eleven kan beskriva samhällets strukturer för välfärd, ekonomi, politik, rättsskipning eller media. Dessa beskrivningar utgår från elevens vardag och innehåller enkla förklaringar av konkreta begrepp och funktioner.

Utifrån enkla frågeställningar beskriver eleven samhällsfrågor som rör identitetsbyggande, minoriteter, sexualitet, jämställdhet, resursfördelning eller politik och kan med hjälp av konkreta begrepp ge exempel på några grundläggande samband mellan orsak och verkan.

7

Remissversion av kursplan i samhällskunskap i grundskolan

Eleven kan söka information ur någon åldersanpassad källa som ger en korrekt men begränsad bild av studieobjektet. Eleven ger exempel på fakta, reklam och propaganda. Eleven identifierar grundläggande demokratiska begrepp och ger exempel på hur demokrati kan praktiseras i vardagliga situationer i hem och skola.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 6

Eleven kan beskriva samhällets strukturer för välfärd, ekonomi, politik, rättsskipning eller media utifrån sin egen vardag. Beskrivningarna innehåller enkla förklaringar av konkreta begrepp, funktioner och samband mellan olika delar.

Utifrån enkla frågeställningar beskriver eleven samhällsfrågor som rör identitetsbyggande, minoriteter, jämställdhet, resursfördelning eller politik. Beskrivningen innehåller flera konkreta och några mer abstrakta begrepp. I beskrivningen tas olika perspektiv och orsakssamband upp i resonemang som leder till någon slutsats.

Eleven kan söka information ur några olika typer av åldersanpassade källor och väljer ut information som ger en bred bild av studieobjektet. Eleven identifierar fakta, reklam och propaganda och berättar vad som skiljer dem åt.

Eleven förklarar innebörden i grundläggande demokratiska begrepp, arbetssätt och värderingar och ger exempel på hur dessa kan ta sig uttryck och praktiseras i olika situationer i den egna vardagen.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 6

Eleven kan beskriva samhällets strukturer för välfärd, ekonomi, politik, rättsskipning eller media. Dessa beskrivningar utgår från elevens vardag och tydliggör begrepp, funktioner och samband mellan olika delar.

Med utgångspunkt i komplexa frågeställningar utreder eleven samhällsfrågor som rör identitetsbyggande, minoriteter, jämställdhet, resursfördelning eller politik ur olika perspektiv, visar på orsakssamband och drar slutsatser. Eleven använder konkreta och abstrakta begrepp på ett nyanserat sätt.

Eleven kan medvetet söka information ur flera olika typer av åldersanpassade källor och välja ut information som ger en helhetsbild av studieobjektet. Eleven skiljer fakta från reklam och propaganda och drar slutsatser om hur informationens syfte påverkar trovärdigheten.

Eleven beskriver och problematiserar demokratiska begrepp, arbetssätt och värderingar och förklarar hur dessa tar sig uttryck i samhället.

8

Remissversion av kursplan i samhällskunskap i grundskolan

Kunskapskrav för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven kan beskriva några grundläggande funktioner i samhällets sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer. Eleven återger några konkreta begrepp och använder dem på ett relevant sätt för att ge exempel på hur olika strukturer är uppbyggda. Eleven kan visa på något samband mellan olika faktorer som bygger upp strukturerna. Eleven ger exempel på dels hur samhällsstrukturerna kan påverka individer, dels någon möjlighet för individer att påverka inom ramarna för strukturerna.

Eleven granskar med hjälp av relevanta fakta och begrepp samhällsfrågor som rör identitetsbyggande, invandring, jämställdhet, resursfördelning, förtryck och konflikter ur några olika perspektiv genom att ge exempel på enkla samband mellan orsaker och konsekvenser. Eleven motiverar ställningstaganden och föreslår någon lösning på samhällsproblem.

Eleven kan söka information ur någon källa som ger en korrekt men begränsad bild av studieobjektet. Eleven skiljer fakta från reklam och propaganda.

Eleven återger några grundläggande demokratiska värderingar, principer och arbetssätt. Dessutom ger eleven exempel på några moraliska och demokratiska dilemman utifrån kunskaper om mänskliga rättigheter och skyldigheter.

Kunskapskrav för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven kan förklara centrala funktioner i samhällets sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer. I sina förklaringar använder eleven konkreta

och abstrakta begrepp på ett relevant sätt för att undersöka hur olika strukturer är uppbyggda. Strukturerna framställs som komplexa, med tydliga samband mellan några olika faktorer. Dessutom ger eleven vissa exempel på samband mellan olika strukturer. Eleven resonerar dels om hur samhällsstrukturerna kan påverka individer, dels om olika möjligheter och begränsningar för individer att påverka inom ramarna för strukturerna.

Eleven granskar med hjälp av relevanta fakta och begrepp samhällsfrågor som rör identitetsbyggande, invandring, jämställdhet, resursfördelning, förtryck och konflikter ur några olika perspektiv så att några samband mellan orsaker och konsekvenser framgår. Eleven motiverar ställningstaganden och ger exempel på olika lösningar på samhällsproblem.

Eleven kan söka information ur några olika typer av källor och välja ut information som ger en bred bild av studieobjektet. Eleven kan säga något om informationens trovärdighet utifrån var den presenteras och dess avsändare.

Eleven förklarar innebörden i demokratiska värderingar, principer och arbetssätt. Dessutom ger eleven exempel på några möjliga konsekvenser av olika

9

Remissversion av kursplan i samhällskunskap i grundskolan

ställningstaganden i moraliska och demokratiska dilemman utifrån kunskaper om mänskliga rättigheter och skyldigheter.

Kunskapskrav för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven kan tydliggöra centrala funktioner i samhällets sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer. I sina förklaringar använder eleven ett flertal konkreta och abstrakta begrepp på ett nyanserat sätt för att utreda hur olika strukturer är uppbyggda. Strukturerna framställs som sammanhängande helheter, med tydliga samband mellan ett flertal faktorer. Dessutom identifierar eleven viktiga samband mellan olika strukturer i samhället. Eleven resonerar om hur samhällsstrukturerna kan påverka individer, och problematiserar möjligheter och begränsningar för individer att påverka inom ramarna för strukturerna.

Eleven granskar med hjälp av relevanta fakta och begrepp samhällsfrågor som rör identitetsbyggande, invandring, jämställdhet, resursfördelning, förtryck och konflikter ur flera olika perspektiv så att samband mellan orsaker och konsekvenser tydliggörs i flera sammanhängande led. Eleven argumenterar för och emot olika ställningstaganden och problematiserar lösningar på samhällsproblem genom att visa på möjliga konsekvenser av dessa.

Eleven kan medvetet söka information ur flera olika typer av källor och välja ut information som ger en helhetsbild av studieobjektet. Eleven drar slutsatser om informationens trovärdighet utifrån var den presenteras, dess avsändare och syfte.

Eleven förklarar innebörden i demokratiska värderingar, principer och arbetssätt.

Eleven problematiserar några möjliga konsekvenser av olika ställningstaganden i moraliska och demokratiska dilemman utifrån kunskaper om mänskliga rättigheter och skyldigheter.